

Elina Mikkonen

Janita Vessman

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2023

MITÄ ITSENÄISTYVÄ NUORI TARVITSEE?

Nuorten kokemuksia lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta

TIIVISTELMÄ

Elina Mikkonen, Janita Vessman

Mitä itsenäistyvä nuori tarvitsee? Nuorten kokemuksia lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta

42 s., 3 liitettä

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kuulla itsenäistymisikäisten nuorten kokemuksia lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Uudellamaalla sijaitsevan kaupungin lastensuojelun tuettua asumista järjestävä yksikkö. Tarkoituksena oli tuottaa kyseiselle kaupungille materiaalia, jonka pohjalta voidaan kehittää lastensuojelun tuetun asumisen palvelua itsenäistymisikäisille nuorille. Opinnäytetyö oli tutkimuspainotteinen, ja aineistonkeruu toteutettiin teemahaastattelulla. Haastatteluun osallistui 17–18-vuotiaita nuoria, jotka olivat parhaillaan tai olivat olleet lastensuojelun tuetun asumisen palvelussa.

Aineiston analysoinnissa kävi ilmi, että nuorilla oli positiivinen kuva lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta. Nuoret kokivat palvelun tärkeäksi osaksi itsenäistymistään. Palvelussa oli mahdollisuus oppia tärkeitä asioita itsenäisen elämän kannalta, kuten raha-asioiden hoito ja kodin ylläpitäminen. Palvelua toteutetaan pääsääntöisesti tapaamisilla, joissa palvelun työntekijä tapaa nuorta joko tämän tukiasunnolla tai muussa nuorelle mieluisassa paikassa.

Vastauksissa painottui nuorten pelko yksin jäämisestä itsenäistyessä. Nuoret kokivat tuetun asumisen palvelun työntekijät tärkeiksi ja toivoivat voivansa olla heihin yhteydessä vielä palvelun päättymisen jälkeen.

Asiasanat: itsenäistyminen, nuoruus, lastensuojelu, teemahaastattelut

ABSTRACT

Elina Mikkonen, Janita Vessman

What a young person needs when becoming independent? Young people's experiences in supported housing service

42 p., 3 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

Bachelor of social services

This thesis aimed to find out the experiences of young people who are approaching the age of independence about the supported housing service of child protection. The representative of working life of this thesis was the child welfare unit of a municipality in the region Uusimaa, Finland. The aim was to produce data and material for the municipality that can be used in developing the child welfare service of the supported housing. The service is meant for young people who are approaching the age of living independently. The thesis was research-oriented, and the data was collected by using focused interviews. Participants were young people aged 17–18 who were currently or had recently been in a child welfare supported housing service.

The analysis of the data showed that the young people had a positive image of the child protection supported housing service. The youth found the service to be an important part of their process of becoming independent. The service provided an opportunity to learn important skills for independent living, such as managing finances and maintaining a home. The main part of this service was provided as meetings where the employee meets the young people. These meetings take place either in the youth's accommodation or in another place they prefer.

The results showed that the main concern was youth's fear of finding themselves lonely after becoming independent. Young people felt that the employees of the supported housing service were important, and they wished them to be in contact also after the ending of the service.

Keywords: becoming independent, child protection, focused interviews, youth

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELUA OHJAAVAT LAIT JA ASETUKSET	5
3 LASTENSUOJELUN TUETUN ASUMISEN PALVELU.....	8
4 NUORUUS.....	10
4.1 Nuoruus ikävaiheena	10
4.2 Nuorten itsenäistyminen Suomessa.....	12
4.3 Osallisuus nuoren elämässä.....	14
5 TOIMINTAKYKY ITSENÄISTYMISEN EDELLYTYKSENÄ.....	16
6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
7 TYÖELÄMÄKUMPPANI.....	19
8 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA SEN ANALYYSI	20
8.1 Aineiston keruu teemahaastattelulla	20
8.2 Aineiston käsittely- ja analysointivaihe	22
9 TULOKSET	24
9.1 Tapaamiset nuoren kanssa osana tuetun asumisen palvelua.....	24
9.2 Yhteistyö nuoren perheen kanssa.....	25
9.3 Nuoren yksilöllinen huomioiminen ja osallisuus	27
9.4 Mahdollisuus oppia turvallisessa ympäristössä.....	29
9.5 Yksin jääminen pelottaa	30
10 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	32
11 POHDINTA	34
11.1 Nuorten kokemukset tuetun asumisen palvelun kautta saadusta tuesta.....	34
11.2 Nuoren tuen tarve itsenäistymisprosessissa ja prosessiin liittyvät haasteet	35
11.3 Jatkotutkimuksen aiheet.....	36

11.4 Ammatillinen kasvu	37
LÄHTEET	39
LIITE 1 Haastattelukirje nuorille	42
LIITE 2 Suostumuslomake	43
LIITE 3 Teemahaastattelurunko	44

1 JOHDANTO

Itsenäistyminen ja ensimmäiseen omaan asuntoon muuttaminen on merkittävä vaihe ihmisen elämässä. Suomalaiset nuoret muuttavat pois kotoa keskimäärin 21-vuotiaina, mikä on eurooppalaiseen keskiarvoon verrattuna varhain (Malm, 2018, s. 11, s. 23). Tie itsenäisyyteen on jokaisella erilainen ja siihen vaikuttavat merkittävästi henkilön taustat. Itsenäistymiseen liittyvien haasteiden kanssa ei kuitenkaan tarvitse selviytyä yksin. Itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä tukea tarvitseville henkilöille järjestetään sosiaalihuoltolain mukaista tuetun asumisen palvelua, jolla tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella sekä muilla sosiaalipalveluilla (L 1301/2014). Olemme kohdentaaneet tämän opinnäytetyön tuetun asumisen palveluun. Lastensuojelun tuetun asumisen palvelu on avohuollon tukitoimi, jonka vastaanottaminen edellyttää lastensuojelun asiakkuutta (L 1031/2014; L 417/2007).

Erään Uudenmaan kaupungin lastensuojelun tuettua asumista järjestävä yksikkö esitti tarpeen opinnäytetyölle Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämällä osallistavan kehittämistoiminnan OSKE-torilla, ja sovimme yhteistyöstä. Opinnäytetyömme avulla yhteistyötahomme saa tärkeää tietoa nuorten kokemuksista tuetun asumisen palvelusta. Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen, joka on tehty kyseisen kaupungin lastensuojelun tuetun asumisen palvelussa ja tavoite on, että se ohjaa uusiin opinnäytetöihin tulevaisuudessa.

Halusimme selvittää, mitä lastensuojelusta itsenäistyvän nuori tarvitsee. Keskeisenä tavoitteena opinnäytetyössämme on ollut tuoda nuorten oma ääni kuuluviin ja siten lisätä heidän osallisuuttaan palvelun kehittämisessä. Nuorten kokemusten perusteella yhteistyökumppanimme voi kehittää omaa palveluaan siten, että se vastaa mahdollisimman hyvin nuorten tarpeisiin. Tarkoituksena oli tutkia teemahaastattelun avulla tuetun asumisen palvelussa olevia itsenäistymisikäisiä nuoria ja selvittää heidän kokemuksiaan kyseisestä palvelusta.

Näkökulmaa tässä työssä vahvistaa taustamme. Toinen meistä on ammatiltaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja ja toisella on kokemusta lastensuojelusta sosionomiopintoihin kuuluvan ammatillisen harjoittelun kautta. Tavoitteemme ja tahtotilamme on olla osana tärkeää kehittämistyötä niin, että nuorten polku itsenäistymiseen olisi mahdollisimman selkeä ja turvallinen.

2 LASTENSUOJELUA OHJAAVAT LAIT JA ASETUKSET

Opinnäytetyömme keskittyy lastensuojelun tuetun asumisen palveluun. Keskeisimmät lait työmme kannalta ovat lastensuojelulaki (L 417/2007) sekä sosiaalihuoltolaki (L 1031/2014). Lastensuojelun tuetun asumisen palvelu on avohuollon tukitoimi, joten palvelun piirissä olevilla nuorilla on lastensuojelun asiakkuus. Tuetun asumisen palvelusta taas säädetään sosiaalihuoltolaissa.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (1989, 3. artikla) on määrätty, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat palvelut noudattavat viranomaisten määräyksiä lapsen turvallisuuteen, terveyteen sekä henkilökunnan määrään, soveltuvuuteen ja valvontaan liittyen. Sopimuksen 9. artiklan mukaan vanhemmasta erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää suhdetta vanhempaansa tai vanhempiinsa, paitsi sen ollessa lapsen edun vastaista, tulee kunnioittaa. 18. artikla määrää, että lapsen vanhemmilla tai laillisilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Vanhemmille tai laillisille huoltajille tulee tarjota asianmukaista apua lapsen kasvatukseen yleissopimuksen mukaisesti. Lisäksi yleissopimuksen mukaan valtiolla on velvollisuus huolehtia lastensuojelupalvelujen kehittämisestä. Yleissopimus astui voimaan Suomessa vuonna 1991. (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Laissa

määritellään ensisijaisen vastuun lapsen hyvinvoinnista olevan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla, mutta lasten ja perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten on kuitenkin tuettava vanhempia ja huoltajia sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on järjestettävä tarvittavia palveluja ja tukitoimia, joilla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavia henkilöitä heidän hoito- ja kasvatustehtävässään. Pyrkimys lapsen ja perheen ongelmien ehkäisyyn sekä riittävän varhaiseen puuttumiseen kuuluu lastensuojelun keskeisiin periaatteisiin. (L 417/2007.)

Laissa lastensuojeluksi määritellään lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä tarjoamalla avohuollon tukitoimia. Lisäksi lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaista ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Avohuollon tukitoimien tulee aina olla ensisijaisia sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimia järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Tukitoimien tarkoituksena on muun muassa tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä ja hyvinvointia sekä vahvistaa lapsesta huolehtivien henkilöiden kasvatustaitoja ja mahdollisuuksia. (L 417/2007.)

Lapsen etu on aina otettava ensisijaisesti huomioon lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteuttaessa. Arvioitaessa lapsen etua on otettava huomioon se, miten eri ratkaisut ja toimenpidevaihtoehdot turvaavat lapselle esimerkiksi läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, turvallisen ja tasapainoisen kasvuympäristön, iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon ja valvonnan, taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen, mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. (L 417/2007.)

Lastensuojelulain 75 §:ssä säädetään lapsen ja nuoren oikeudesta jälkihuoltoon. Laki velvoittaa sosiaalihuollosta vastaavaa toimielintä järjestämään lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa saman lain 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Lisäksi avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen on järjestettävä jälkihuoltoa, mikäli sijoitus on kohdistunut lapseen yksin ja

kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös ilman varsinaista velvoitetta nuorelle, jota ei aiemmin ole sijoitettu kodin ulkopuolelle tai jonka sijoitus on kestänyt alle puoli vuotta. Nuorelle jälkihuollon vastaanottaminen on vapaaehtoista. (L 417/2007.)

Sosiaalihuoltolain tarkoitus määritellään sen ensimmäisessä luvussa. Lain tarkoitus on muun muassa vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta. Laki auttaa parantamaan yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen ja muiden toimijoiden välillä. (L 1031/2014.) Lastensuojelulain lisäksi myös sosiaalihuoltolaissa painotetaan lapsen etua. Lastensuojelulain mukaisesti lapsi määritellään sosiaalihuoltolaissakin alle 18-vuotiaaksi henkilöksi ja nuoresta puhuttaessa tarkoitetaan 18–24-vuotiasta henkilöä. Lapsen etu turvataan kiinnittämällä lasten kanssa työskennellessä erityistä huomiota lapsen tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin, iän ja kehitystason mukaiseen huolenpitoon, turvalliseen kasvuympäristöön, ruumiilliseen sekä henkiseen koskemattomuuteen, itsenäistymiseen ja kasvamisen vastuullisuuteen. (L 1031/2014.)

Sekä sosiaalihuoltolaki että lastensuojelulaki määrittävät, että lapsen ja nuoren mielipiteisiin häntä koskevissa päätöksissä on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lapsella ja nuorella on ikänsä ja kehitystasonsa mukaan oikeus saada tietoa häntä koskevissa asioissa ja esittää omat toivomuksensa. (L 1031/2014; L 417/2007.) Sosiaalihuoltolain mukaan lapsen ja nuoren mielipiteet tulee kirjata tätä koskeviin asiakasasiakirjoihin (L 1031/2014).

3 LASTENSUOJELUN TUETUN ASUMISEN PALVELU

Sosiaalihuoltolaissa säädetään muun muassa asumispalveluista, joita järjestetään erityisestä syystä apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä tarvitseville henkilöille. Tuettu asuminen on yksi asumispalveluiden muoto, ja sitä järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäisen asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. (L 1301/2014.) Lastensuojelun tuetun asumisen palvelu sisältyy lastensuojelulain 36 §:ssa säädettyihin avohuollon tukitoimiin, joita on lain mukaan järjestettävä lastensuojelun asiakkaina oleville perheille huomioiden lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma (L 417/2007).

Tuetun asumisen palvelua voidaan järjestää joko pelkästään ohjauksena, jolloin nuori asuu esimerkiksi vanhemmillaan tai itse hankkimassaan asunnossa, tai sekä ohjauksena että asumisena, jolloin palveluntuottaja järjestää nuorelle asunnon (Helsingin kaupunki, 2016). Tässä työssä keskitymme palveluun, jonka tarjoaja järjestää sekä ohjauksen että asumisen palvelussaan oleville nuorille.

Tuetun asumisen palvelun kohderyhmänä ovat 17–vuotiaat itsenäistyvät nuoret. Nuoret ohjautuvat palveluun joko lastensuojelulaitoksesta tai avohuollon asiakkaina. Tuetun asumisen palvelussa olevilla nuorilla ei ole aktiivista huostaanotto-päätöstä, mutta palvelu voi toimia sijoituksen vaihtoehtona. Palvelun nuoret kykenevät kohtaamaan arjessa vastaan tulevat tilanteet itsenäisesti, eivätkä siten ole ympärivuorokautisen laitoshoidon ja valvonnan tarpeessa. (Tuetun asumisen palvelu, i.a.; Henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2022.)

Tuetun asumisen palveluun ohjautuvien nuorten jo olemassa olevista vahvuuksista ja arjen taidoista huolimatta palvelussa olevat nuoret tarvitsevat edelleen vahvaa ammatillista tukea itsenäistymisensä tueksi (Tuetun asumisen palvelu, i.a.). Palveluun sisältyy nuorten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti esimerkiksi tukea ja ohjausta kodinhoitoon ja arjen rutiinien luomiseen, palveluohjausta ja

palveluihin saattamista, opastusta talouden hallintaan, psykososiaalista tukea sekä apua tukiverkoston luomiseen (Helsingin kaupunki, 2016).

Asiakasohjautuminen tuetun asumisen palveluun tapahtuu yhteydenottona yksikön vastaavaan ohjaajaan. Asiasta käydään asiakassuunnitelmanneuvottelu vastuusosiaalityöntekijän, palveluun pyrkivän nuoren ja hänen huoltajansa tai muun nuorelle tärkeän henkilön sekä tarvittaessa nuoren viimeisen sijoituspaikan omaohjaajien kesken. Päästäkseen tuetun asumisen palveluun nuoren on kyettävä sitoutumaan siihen kuuluviin sääntöihin. Tuetun asumisen palvelua toteutetaan sen vuokraamissa, täysin kalustetuissa asunnoissa. Asuntoon muuttamisen edellytyksenä on esimerkiksi se, että nuori sitoutuu ottamaan palvelun työntekijöiden tukea vastaan. Lisäksi nuorelta edellytetään olemassa olevaa opiskelu-, työharjoittelu-, tai työpajapaikkaa. Palveluun tulevan nuoren täytyy sitoutua päihteettömyyteen, eikä hänellä saa olla akuuttia tai hoitamatonta päihde- tai mielenterveysongelmaa. (Tuetun asumisen palvelu, i.a.)

Nuoren tuentarve sekä kuntoutumisen tavoitteet kirjataan vastuusosiaalityöntekijän kirjaamaan asiakassuunnitelmaan perustuvaan hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Asiakkuuden alussa nuoren kanssa allekirjoitetaan asumissopimus, josta myös palveluun liittyvät säännöt löytyvät. Mikäli palvelussa oleva nuori toimii näiden sopimukseen kirjattujen sääntöjen vastaisesti, saattaa se johtaa palvelun keskeyttämiseen. (Tuetun asumisen palvelu, i.a.) Työskentelyä arvioidaan päivittäiskirjausten lisäksi kuukausittain kuukausiraportissa (henkilökohtainen tiedonanto 14.4.2023).

Tuetun asumisen palvelun tavoitteena on nuoren omien toimintaedellytysten lisääminen ja jo opittujen taitojen vahvistaminen. Palvelun aikana nuoren ja hänen lähiverkostonsa kanssa tehtävä yhteistyö on ensisijaisen tärkeää, ja palvelussa olevan nuoren lähiverkostoon ollaan yhteydessä viikoittain. Vanhemmille tai muulle huoltajalle tuodaan näkyväksi nuoren tuen tarve, ja tavoitteena on, että vanhemmat tai huoltaja ja muu lähiverkosto ovat nuoren tukena koko palvelun ajan. Palvelulla tuetaan nuoren omaa toimintaa vastuullista käyttäytymistä lisäämällä yhteistyössä koko lähiverkoston kanssa. Työskentelyn aikana ohjaaja tapaa nuorta 3–7 kertaa viikossa, ja viikoittaisista tapaamisista vähintään yksi tai

ainakin osa siitä toteutetaan nuoren tukiasunnolla. Tapaamisia toteutetaan aluksi tiheämmin, ja työskentelyn edetessä tapaamisia harvennetaan suunnitelmallisesti. (Tuetun asumisen palvelu, i.a.)

Tavoitteena tuetun asumisen palvelussa on, että täysi-ikäisyyden saavuttaessaan nuori on valmis muuttamaan omaan asuntoon. Nuorella on kuitenkin mahdollisuus jatkaa suunnitelmallisesti tuetun asumisen palvelussa myös 18–vuotta täytettyään, mikäli nuoren tuen tarve on enemmän kuin se, mihin jälkihuollon sosiaaliohjaus vastaisi. Tällöin nuoren sosiaalityö muuttuu jälkihuollon sosiaalityöhön, mutta sekä asunto että nuorelle tukea antavat työntekijät pysyvät samoina, kunnes nuoren tuen tarve pienenee tai nuori muuttaa muualle. (Tuetun asumisen palvelu, i.a.)

4 NUORUUS

4.1 Nuoruus ikävaiheena

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten tuetun asumisen palvelussa olevia 17–18-vuotiaita nuoria. Tämän vuoksi nuoruus ikävaiheena on yksi opinnäytetyömme keskeisistä käsitteistä. Nuoria haastatellessa on tärkeää, että tutkija ymmärtää ikävaiheeseen liittyviä erityispiirteitä.

Sekä lastensuojelulaissa että sosiaalihuoltolaissa (L 417/2007; L 1031/2014) nuori määritellään 18–24-vuotiaaksi henkilöksi. Nuorisolaissa (L 1285/2016) puhutaan nuoresta, kun henkilö on alle 29-vuotias. Kehityopsykologisesti nuoruusikä ajoittuu suunnilleen ikävuosiin 12–22. Ihmisen elämänkaarta tutkittaessa on luotu teorioita elämän kehitysvaiheista. Nuoruusikä kehitysvaiheena määritellään eri teorioissa eri tavoin. Nuoruusikä on siirtymäaikaa lapsuudesta aikuisuuteen ja samalla vähittäistä psykologista sopeutumista puberteetin tuomiin sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiin. Nuoren kehitystä määräävät ainakin fysiologiset muutokset ja

kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen sekä sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset. (Nurmi ym., 2018, s. 142; Mielenterveystalo, i.a.)

Robert Havighurstin (1948) tunnetun kehitystehtäväteorian mukaan nuoren on ratkaistava ikäkauteensa kuuluvat keskeiset kehitystehtävät. Keskeisiä nuoruusiikään kuuluvia kehitystehtäviä ovat vanhemmista irrottautuminen ja etenevä turvautuminen ikätovereihin vanhempien sijasta, sopeutuminen murrosiän fyysisiin muutoksiin sekä oman seksuaalisen identiteetin jäsentäminen. (Nurmi ym., s.149; Mielenterveystalo, i.a.)

Puberteetti on näkyvimpiä biologisia ja sosiaalisia muutoksia ihmisen elämässä. Se alkaa aivojen hormonaalisina ja neuroendokriinisina muutoksina jatkuen monimuotoisena kasvuna ja ruumiinrakenteen kehityksenä päättyen lisääntymiskyvyn saavuttamiseen. Samalla kun nuoruusvuosina tapahtuu paljon hormonaalisia ja fysiologisia muutoksia, lisääntyy ongelmakäyttäytyminen osalla nuorista. Pojilla kasvavien testosteronitasojen on havaittu olevan yhteydessä mahdollisesti lisääntyvään aggressiivisuuteen. Puberteetti-ikäisillä tytöillä aggressiivisuuteen ovat yhteydessä muun muassa estrogeenitasot. Toisaalta nuoruusiän mukanaan tuomat hormonaaliset muutokset ovat yhteydessä positiivisiin muutoksiin, kuten avaruudellisen hahmottamiskyvyn kehittymiseen. (Nurmi ym., 2018, s.144–145.)

Magnussonin (1999) holistisen näkemyksen mukaan nuoren kehitys koostuu erilaisten systeemisten tasojen, kuten sosiaalisten, biologisten ja psykologisten tekijöiden vuorovaikutuksesta. Näkemyksen mukaan puberteetin vaikutuksia on arvioitava laajasti vuorovaikutuksessa sen merkityksen ymmärtämiseksi, ja käytännössä tämä vaatii monitieteellistä näkemystä. (Nurmi ym., 2018, s. 146.)

Muun muassa Dorn ja Biro (2011) sekä Susman ja Rogol (2004) ovat tutkineet sitä, missä määrin puberteetin alkamisaika suhteutettuna ikätovereihin vaikuttaa nuorten myöhempään kehitykseen. Tulokset eivät ole yksinkertaisia. Tutkimuksissa on havaittu viitteitä siitä, että niillä tytöillä, joilla on jo aiemmin esiintynyt ongelmakäyttäytymistä, aikainen puberteetti voi johtaa ongelmakäyttäytymiseen

myös myöhemmällä iällä. Sukupuoleen katsomatta aikaisin kehittyvien nuorten on havaittu kokevan enemmän muun muassa masentuneisuutta ja vihamielisyyttä, kuin keskimääräisesti kehittyvät ikätoverinsa. Toisaalta tällaisia negatiivisia tunteita on havaittu myös myöhään kehittyvillä tytöillä. Näihin yhteyksiin vaikuttavat kuitenkin monet tekijät, joista yksi on vanhempien tai muun kasvattajan toimintatavat. Kielteisyyden ja autoritaarisuuden sävyttämät kasvatustavat näyttävät nostavan myös varhaisen puberteetin kielteiset vaikutukset todennäköisemmin esiin. (Nurmi ym., 2018, s.145.)

Nuoruusiässä ajattelutaitojen kehityksessä tapahtuu keskeisiä muutoksia, jotka perustuvat pitkälti aivojen kypsymiseen ja sen mahdollistamaan uuden oppimiseen. Ajattelutaidot kehittyvät aiempaa abstraktimpaan ja yleisemmällä tasolla tapahtuvan ajattelun suuntaan. Tämä taas on yhteydessä laajemmin nuoren kehityksessä esimerkiksi minäkuvaa, maailmankuvaa ja moraalia koskeviin muutoksiin. Ajattelutaitojen kehittyessä muuttuu tavallisesti myös tulevaisuuden ajattelun tapa, ja kiinnostus erityisesti oman tulevaisuuden keskeisiin ratkaisuihin lisääntyy. Nuoren ajattelutaidoissa tapahtuva kehitys on merkittävää sen vuoksi, että nuoruuden kuluessa on yleensä tehtävä ratkaisuja esimerkiksi koulutukseen, ammatinvalintaan sekä ihmissuhteisiin liittyen. (Nurmi ym., 2018, s.146–147.)

4.2 Nuorten itsenäistyminen Suomessa

Tuetun asumisen palvelua tarjotaan henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä (L 1301/2014). Opin- näytetyömme kohderyhmänä ovat tuetun asumisen palvelussa olevat itsenäistyvät nuoret. Lastensuojelun tuetun asumisen palvelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että palvelua käyttävä nuori on valmis muuttamaan omaan asuntoon täysi-ikäistyttyään (Tuetun asumisen palvelu, i.a.).

Suomalaiset nuoret itsenäistyvät keskimääräisesti muita eurooppalaisia varhaisemmin. Eurostat 2018 tilaston mukaan liki 30 prosenttia 24–35-vuotiaista asuu yhä vanhempiensa kodissa. Suomessa vastaava luku on 4,3 prosenttia. Suomalaiset nuoret ovat keskimäärin 21-vuotiaita muuttaessaan pois kotoa. Se onkin

merkki suomalaisesta itsenäistymisen kulttuurisesta ihanteesta, jossa omaan kotiin muuttaminen merkitsee itsenäistymistä. (Malm, 2018, s. 11–23.)

Suomalaisnuorilla on suuri itsenäistymisenhalu ja se on yleensä suurin motiivi kotoa muuttamiseen. Se ei ole kuitenkaan ainoa muutokseen ohjaava motiivi eikä nuoren itsenäistyminen ja aikuisuuteen siirtyminen tapahdu aina nuoren omasta tahdosta. Muita syitä kotoa muuttamiselle ja itsenäistymiselle voivat olla esimerkiksi muuttuvat tai kärjistyvät perhetilanteet, kriisi tai etäisyyden haluaminen vanhempiin. (Malm, 2018, s. 7–11.)

Cameron ja kollegat (2018) ovat tutkimuksessaan todenneet, että itsenäistyminen ei tarkoita siirtymää kohti riippumattomuutta, vaan se merkitsee ihmisten keskinäisten riippuvuussuhteiden muokkaantumista uudellaisiksi (Malm, 2018, s. 62). Tämän myötä voidaan todeta, että esimerkiksi perhesuhteet ovat itsenäistymälle nuorelle edelleen tärkeitä kotoa muuttamisen jälkeenkin. Nuorisoasuntoliitto ry (2019) muistuttaa oppaassaan, että itsenäistyessä ja omaan kotiin muuttaessa on tavallista tuntea koti-ikävä ja yksinäisyyttä. Ilman opiskelu- tai työpaikkaa arki voi käydä tylsäksi ja oppaassa kehoitetaan aktiiviseen elämäntapaan esimerkiksi harrastusten tai järjestötoiminnan avulla. Lisäksi keskustelutukea voi saada läheisverkostolta ja viranomaisilta. (Nuorisoasuntoliitto ry, 2019.) Taloudellinen riippuvuus huoltajista kuitenkin muuttuu. Malm (2018, s. 11) toteaa, että valtio tukee nuoria itsenäistymisprosessissa taloudellisten tukien avulla.

Usein itsenäistymisestä ja aikuisuudesta puhutaan synonyymeinä. Osittain se onkin totta ja termit ovat sidoksissa toisiinsa. Aikuisuutta voidaan käsitellä itsenäistymisenä ja itsenäisyyttä aikuiseksi kasvamisena, jollain tapaa aikuiselämään kiinnittymisenä. Suomalaisessa kulttuurissa aikuisuuteen liitetään odotus itsenäistymisestä asumisen ja muiden elämässä tärkeiden ratkaisujen osalta. (Malm, 2018, s. 7–37.)

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä ja Ylitalo (2011) ovat kehittäneet roolikartat vanhemmuuden ja itsenäistymisen tueksi. Roolikartat koostuvat viidestä pääroolista, jotka kattavat tärkeimmät osa-alueet kussakin yhteydessä. Itsenäistyvän nuoren roolikartassa viisi keskeistä osa-aluetta ovat elämästä oppija,

suhteiden hoitaja, itsensä arvostaja, rajojen asettaja ja arkipäivän pyörittäjä. Samoja osa-alueita löytyy myös vanhemmuuden roolikartasta, jota voidaan pitää myös aikuisuuden roolikarttana. Itsenäistyvän nuoren toiminnan kehittyessä roolikartan osa-alueilla kasvaa nuoren toimintaedellytykset myös vanhemmuuden (aikuisuuden) roolikartalla. Silloin nuori hallitsee aikuisuuden osa-alueita niin, että voidaan puhua itsenäistymisestä. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä & Ylitalo, 2011, s. 34–36.)

Riippuvuussuhteiden muuttuessa itsenäistymisprosessin aikana nuoren suhde vanhempiin muuttuu. Muutosta nuoren ja vanhempien välisessä suhteessa on kuvattu esimerkiksi vuorovaikutuksen vastavuoroisuuden sekä nuoren autonomian lisääntymisenä. Nuoren ja vanhempien välisiin suhteisiin vaikuttaa osaltaan myös ikätoverien merkityksen korostuminen nuoren elämässä. (Nurmi ym., 2018, s. 148; Malm, 2018, s.15.)

Perheen merkitystä nuoren kehityksessä ja itsenäiseen elämään valmistautuessa on kuvattu useista eri näkökulmista. Useimmiten perhe pysyy tärkeänä osana nuoren elämää, vaikka yksilön kehitysympäristö laajenee. Collinsin ja Laursenin (2004) perhevuurorovaikutukseen kohdistunut tutkimus osoitti vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen muuttuvan yksisuuntaisesta ohjauksesta keskusteluun, neuvotteluun ja yhteiseen päätöksentekoon perustuvaksi vuorovaikutukseksi. (Nurmi ym., 2018, s.163.) Itsenäistyvän nuoren ja aikuisen välinen suhde on parhaimmillaan tasavertainen, ja siinä pystytään puhumaan avoimesti ilman pelkoa tuomitsemisesta ja arvostelusta. Onnistuakseen tämä vaatii myös aikuiselta luottamista sekä tilan antamista. (Viljamaa, 2008, s. 74.) Perheen merkitys huomioidaan tuetun asumisen palvelussa siten, että yhteydenpito lähiverkoston kanssa on tiivistä ja säännöllistä (Tuetun asumisen palvelu, i.a.).

4.3 Osallisuus nuoren elämässä

Yksi opinnäytetyömme tavoitteista on lisätä nuorten osallisuutta palveluiden kehittämisessä. Isola ym. (2017, s. 3) määrittelee osallisuuden olevan muun muassa liittymistä, suhteissa olemista, kuulumista, yhteisyyttä, yhteensopivuutta,

osallistumista ja vaikuttamista. Osallisuus on lapsen kasvun ja kehityksen perusedellytys. Kun lapsi saa olla mukana vaikuttamassa hänelle merkittäviin asioihin, auttaa se hänen identiteettinsä kehittymisessä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022a.) Siksi lasten ja nuorten mukana olo esimerkiksi heidän käyttämiensä palvelujen suunnittelussa on merkittävää.

Raatikainen ja työryhmä (2019, s. 135) toteavat, että sosiaalisen osallisuuden käsite on syntynyt 1980-luvulla. Sillä tarkoitetaan mahdollisuutta ja resursseja osallistua erilaisiin toimintoihin, joilla on merkitystä henkilön hyvinvointiin. Sosiaalinen osallisuus voidaan nähdä sekä arvona että keinona ehkäistä köyhyyttä ja syrjäytymistä ja vastavuoroisesti edistää yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa. Kokemus merkityksellisyydestä ja yhteisöön kuulumisesta ovat tärkeä perusta ihmisen hyvinvoinnille. (Raatikainen ym. 2019, s. 135–137.)

Osallisuutta pidetään tärkeänä myös valtion tasolla. Sen edistäminen on yksi Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteista. Osallisuuden avulla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja köyhyyttä sekä vähentää eriarvoisuutta. Sitä voidaan edistää monilla tasoilla sekä yhteiskunnan palveluiden että muiden tahojen, kuten koulujen, järjestöjen ja seurakunnan avulla. Osallistuminen on konkreettinen keino osallisuuden tunteen syntymiselle ja yhteisöön kiinnittymiselle. Se ei ole kuitenkaan ainoa osallisuutta luova keino. Osallisuutta on myös prosesseissa olemisen ja toimiminen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019; Isola ym. 2017, s. 16.) Raatikainen ja työryhmä (2019, s. 141) kuitenkin muistuttavat, että lasten osallisuutta toteutettaessa tulee huomioida, mikä on todellisuudessa mahdollista ja tarkoituksenmukaista organisaation ja lasten kannalta.

5 TOIMINTAKYKY ITSENÄISTYMISEN EDELLYTYKSENÄ

Hyvä toimintakyky käsittää muun muassa kyvyn huolehtia itsestä sekä yleisen arjesta selviytymisen. Toimintakyky on käsitteenä keskeinen itsenäistymistä sekä itsenäisen elämän tavoittelemista tarkastellessa. Tuetun asumisen palvelussa olevat nuoret tarvitsevat tukea toimintakykynsä parantamiseksi, jotta itsenäisen elämän aloittaminen myöhemmin on heille mahdollista. Nuorten toimintakyvyn tukeminen yhdessä heidän läheisverkostojensa kanssa onkin yksi palvelun keskeisistä tavoitteista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022b; Tuetun asumisen palvelu, i.a.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen välttämättömistä sekä merkityksellisistä jokapäiväiseen elämään sisältyvistä toiminnoista. Näitä toimintoja voivat olla esimerkiksi työ, opiskelut, vapaa-aika sekä itsestä ja toisista huolehtiminen. Toimintakyky on käsitteenä moniulotteinen, ja sitä voidaan tarkastella esimerkiksi jakamalla käsite fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ulottuvuuksiin. Toimintakyvyn eri ulottuvuudet kytkeytyvät sekä toisiinsa, yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, että ympäristön vaatimuksiin ja edellytyksiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022b.)

Ihmisen fyysisiä edellytyksiä selviytyä hänen omaan arkeensa kuuluvista tehtävistä kutsutaan fyysiseksi toimintakyvyksi. Fyysinen toimintakyky ilmenee kykynä liikkua, ja usein myös aistitoiminnot luetaan fyysisen toimintakyvyn alueelle. Psyykkisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan niitä voimavaroja, joiden avulla ihminen kykenee selviytymään arjen haasteista sekä kriisitilanteista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022b.) Psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttaa muun muassa nuoruusvuosina muutoksessa oleva minäkuva (Nurmi ym., 2018, s.153).

Psyykkinen toimintakyky on yhteydessä esimerkiksi mielenterveyteen ja elämänhallintaan. Hyvän psyykkisen toimintakyvyn omaava ihminen kykenee suunnittelemaan elämänsä ja tekemään sitä koskevia harkittuja ratkaisuja ja valintoja. Kognitiivinen toimintakyky mahdollistaa ihmisen arjessa suoriutumisen.

Kognitiivisia toimintoja ovat muun muassa muisti, oppiminen, ongelmien ratkaisu sekä kielellinen toiminta, jotka liittyvät tiedon vastaanottoon, käsittelyyn, säilyttämiseen sekä käyttöön. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022b.)

Sosiaalinen toimintakyky muodostuu yksilön, sosiaalisen verkoston, ympäristön ja yhteiskunnan välisissä vuorovaikutussuhteissa. THL:n mukaan sosiaalinen toimintakyky sisältää kaksi tarkasteltavaa ulottuvuutta: Ihminen vuorovaikutussuhteissaan sekä ihminen aktiivisena toimijana, osallistujana yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022b.)

Ihmisen toimintakykyyn vaikuttaa millainen resilienssi, eli psyykkinen selviytymiskyky ja joustavuus, tällä on. Resilienssiä voi vahvistaa ja se muuttuu ihmisen elämäntilanteiden mukaan. Capuzzi ja Gross (2014) ovat esittäneet keinoja kehittää resilienssiä. Näitä ovat muun muassa myönteisen huomion saaminen muilta, elämän näkeminen merkityksellisenä, myönteinen itsetunto, riskinottohalukkuus ja vastuun ottaminen ja ennakointi. Kaikki edellä mainitut asiat ovat sellaisia, joita voidaan vahvistaa lastensuojelun tuetun asumisen palvelussa.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa Uudellamaalla sijaitsevalle lastensuojelun tuetun asumisen palvelua järjestävälle yksikölle tietoa nuorten kokemuksista kyseisestä palvelusta. Tarkoituksena oli tutkia lastensuojelun tuetun asumisen palvelussa olevia itsenäistymiskäisiä nuoria.

Kaupungin lastensuojelun tuetun asumisen palvelua tarjoava yksikkö esitti tarpeensa selvitykselle Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämällä osallistavan kehittämistoiminnan OSKE-torilla. OSKE-tori järjestettiin Howspace-verkkoalustalla. Tämä on ensimmäinen kyseisen kaupungin lastensuojelun tuetun asumisen

palveluun kohdistettu opinnäytetyö. Yhteistyökumppanillamme on tavoitteena mahdollisesti hyödyntää opinnäytetyötämme myös uusien opinnäytetyöaiheiden kehittämisessä tulevaisuudessa.

Tärkeimpänä tavoitteenamme oli saada nuorten oma ääni kuulluksi. Halusimme selvittää mitkä toimet itsenäistymisen tukemisessa ovat toimivia ja mitkä eivät palvele tarkoitusta. Mitä nuoret kaipaivat lisää? Työelämäyhteistyökumppanimme voi hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia tarjoamiensa itsenäistymispalveluiden kehittämisessä vastaamaan yhä paremmin tuetun asumisen palvelussa olevien nuorten tarpeisiin. Sitä kautta tavoitteenamme on ollut lisätä nuorten osallisuutta lastensuojelun itsenäistymisvaiheeseen liittyvien palveluiden kehittämisessä. Lisäksi tavoitteenamme on oma ammatillinen kehitys ja kasvu. Haluamme toimia eettisesti sekä lisätä tietämystämme lastensuojelun tarjoamista eri palveluista.

Laadimme kolme tutkimuskysymystä, jotka ovat ohjanneet opinnäytetyömme tekemistä. Tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Millaisia kokemuksia nuorilla on tuetun asumisen palvelun kautta saamaan tuesta?
2. Mitä nuori tarvitsee itsenäistyessään lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta? Minkälaiset asiat ja toimet tukevat nuoren itsenäistymistä?
3. Minkälaiset asiat voivat olla haasteena itsenäistymisprosessissa?

Tutkimuskysymystemme laadintaan vaikuttivat yhteistyökumppanimme kanssa käydyt keskustelut heidän toiveistaan opinnäytetyötä kohtaan. Lastensuojelun tuetun asumisen palvelu on kyseisessä kaupungissa verrattain uusi toimintamuoto, joten tarve käyttäjäkokemusten selvittämiselle oli aito. Palvelua on tarkoitus kehittää nuorten kokemusten perusteella. Tämän vuoksi on ollut tärkeää selvittää mitä nuoret tarvitsevat ja millaisiin haasteisiin he kaipaavat tukea.

7 TYÖELÄMÄKUMPPANI

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimiva Uudellamaalla sijaitsevan kaupungin lastensuojelun yksikkö koostuu kolmesta osastosta sekä kotiin tarjottavasta palvelusta. Kotiin tarjottavaan palveluun kuuluu niin sanottu SIMU-kotiin työskentely, perhehoidon erityistuki, sekä tuetun asumisen palvelu. (Henkilökohmainen tiedonanto, 19.5.2021.) Opinnäytetyössämme keskitymme näistä viimeisimpänä mainittuun, eli tuetun asumisen palveluun. Haastattelimme tuetun asumisen palvelussa olevia, tai palvelusta hiljattain itsenäistyneitä nuoria. Emme mainitse opinnäytetyössämme kaupunkia tai yksikköä nimeltä osallistujien anonyymiteetin turvaamiseksi.

Ennen tutkimuskohteemme tarkempaa rajautumista keskustelimme yhteistyökumppanimme kanssa sähköpostitse sekä järjestimme tapaamisia. Tapasimme sekä etäyhteyksien välityksellä että tuetun asumisen palvelun toimistolla sen jälkeen, kun tutkimuksemme oli yhteisten keskustelujen pohjalta päätetty kohdistaa kyseiseen palveluun. Päätimme kohdistaa tutkimuksen palvelussa oleviin tai palvelussa aiemmin olleisiin nuoriin sen sijaan, että olisimme haastatelleet tuetun asumisen palvelun työntekijöitä. Tutkimuskysymyksemme ohjasivat päättämme tutkimuksen kohderyhmästä.

8 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA SEN ANALYYSI

8.1 Aineiston keruu teemahaastattelulla

Opinnäytetyömme yksi tavoitteista oli tuoda nuorten oma ääni kuuluviin. Tämä tavoite on ohjannut työskentelyämme. Järjestimme yhteistyötahomme kanssa tapaamisia, joiden aikana keskustelimme siitä, millä keinoilla saisimme kuultua nuoria ja tietoa tuetun asumisen palvelusta. Tutkimusaineiston keruun menetelmäksi valitsimme lopulta teemahaastattelun. Terminä teemahaastattelu on eräänlainen suomalaiseseen kielenkäyttöön vakiintunut puolistrukturoidun haastattelumenetelmän yleiskäsite. Perusidea teemahaastattelussa on se, että tarkkoja haastattelukysymyksiä ei ole asetettu vaan etukäteen on tiedossa keskeiset haastattelussa käsiteltävät teemat. (Hyvärinen ym., 2017, s. 21.) Lisäksi haastateltavat voivat vastata omin sanoin, eikä vastauksia ole siis sidottu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin.

Teemahaastattelun yksi ominaispiirre on se, että haastateltavien tiedetään käyneen läpi jokin tietty tilanne elämässään. Menetelmän käyttö ei kuitenkaan edellytä haastateltavilta tiettyä yhteistä kokemusta, vaan kaikkia yksilön kokemuksia, tunteita, ajatuksia ja uskomuksia voidaan tutkia tällä menetelmällä. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 48.) Toteuttamassamme tutkimuksessa haastateltavia nuoria yhdistävä tekijä oli tuetun asumisen palvelussa oleminen.

Laadimme teemahaastattelurungon (LIITE 3) tarkastelemamme teorian pohjalta. Hyödynsimme teemojen valinnassa Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän ja Ylitalon (2011, s. 43) kehittämää itsenäistyvän nuoren roolikarttaa. Teemahaastattelumme pääteemoja olivat tärkeät henkilöt itsenäistyessä, perheen kanssa tehtävä yhteistyö, elämänhallinta elämän eri osa-alueilla, nuoren omien toimintaedellytyksien lisääminen ja vahvistaminen, tuetun asumisen palvelussa järjestettävät tapaamiset, haasteet itsenäistymisessä sekä tärkeät asiat ja tuki. Teemojen valintaa ohjasivat myös tutkimuskysymyksemme.

Haastattelun edetessä yksityiskohtaisten kysymysten sijaan tiettyjen teemojen varassa haastattelu vapautuu pääosin haastattelijan näkökulmasta. Näin myös haastateltavien ääni pääsee paremmin kuuluviin. Teemahaastattelulla korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän tulkintojaan asioista. Haastateltavien antamat merkitykset eri asioille ovat keskiössä. Menetelmä ottaa huomioon myös sen, että nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 48.) Edellä esitelty teoria tukee aineistonkeruumenetelmämme valintaa. Halusimme selvittää nuorten yksilöllisiä kokemuksia tuetun asumisen palvelun itsenäistymisen tukitoimista, joten nuoret ovat kyseisen teeman asiantuntijoita.

Yhteistyötahomme työntekijät keräsivät meille nuoria haastateltavaksi. Tämä mahdollisti sen, että meille ei tarvinnut välittää nuorten henkilötietoja. Lisäksi tutulla työntekijällä on nuorelle täysin tuntematonta henkilöä parempi mahdollisuus motivoida nuorta haastatteluun. Kohderyhmäämme olivat 17–18-vuotiaat tuetun asumisen palvelussa asuvat tai hiljattain pois muuttaneet nuoret. Suunnitelmanamme oli, että saisimme haastatella vähintään kuutta nuorta.

Lopullinen tutkimusjoukkomme suuruus oli viisi (5) nuorta. Nuoret olivat tulleet palveluun erilaisista taustoista. Osalla oli taustalla sijoitus lastensuojelulaitoksessa, osa päätyi palveluun kotoaan. Nuoret olivat iältään 17–18-vuotiaita. Osa oli asunut tuetun asumisen palvelun vuokra-asunnossa vasta vähän aikaa, osa oli jo muuttanut omaan vuokra-asuntoon. Tarkoitus oli, että työntekijä välittää nuorelle haastattelukirjeen (LIITE 1) ja teemahaastattelurungon (LIITE 3). Tavoitteena oli, että nuorella on mahdollisuus valmistautua haastatteluun ja hän tietää, mistä on kyse.

Työntekijät kysyivät nuorilta, missä he haluavat haastatteluiden tapahtuvan. Vaihtoehtoina oli nuoren tukiasunto tai muu nuorelle luonteva paikka ja tuetun asumisen palvelun toimisto. Kaikki haastattelut toteutettiin toimistolla. Meille oli tärkeää, että ympäristö on nuorelle turvallinen ja tuttu. Haastattelimme kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret työparina. Emme sopineet ennalta tarkkaa työnjakoa haastattelutilanteisiin, sillä koimme, ettei se olisi luontevin tapa toteuttaa teemahaastatteluita. Näin toimimalla varmistimme esimerkiksi sen, että

pystyimme jokaisessa haastattelussa keskittymään ja syventymään enemmän juuri niihin asioihin ja teemoihin, joita kyseessä ollut nuori piti kaikista tärkeimpinä.

Dokumentoimme aineiston tallentamalla. Käytimme tallentamiseen tietokoneen ääninauhurisovellusta. Henkilökohtainen tietokone oli turvallinen vaihtoehto dokumenttien tietoturvan kannalta, sillä tiedostot pysyivät salasanan takana. Haastattelupäivän jälkeen siirsimme äänitiedostot Microsoft OneDrive —palveluun, jossa meillä molemmilla on suojattu Diakonia-ammattikorkeakoulun käyttäjätili. Näin varmistimme, etteivät tiedostot tuhoutuisi spontaanisti esimerkiksi laitteen rikkoutumisen vuoksi. Tuhoamme tiedostot opinnäytetyömme julkaisemisen jälkeen, eivätkä ne ole kolmansien osapuolien saatavilla missään vaiheessa opinnäytetyöprosessin aikana.

Valitsimme dokumentointimenetelmäksemme haastattelujen tallentamisen, sillä siten meille vapautui tilaa olla enemmän läsnä haastattelutilanteessa. Pyysimme jokaiselta haastateltavalta suostumusta haastattelun tallentamiseen suullisesti sekä suostumuslomakkeella (LIITE 2), jonka jokainen haastateltava allekirjoitti. Haastattelu perustuu kielelliseen vuorovaikutukseen (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 11). Paras kielellinen vuorovaikutus voidaan saavuttaa, kun emme keskitä ajatuksiamme aineiston kirjalliseen dokumentointiin haastattelun aikana. Dokumentoinnissa tärkeää on, että se tapahtuu luotettavasti ja nopeasti. Tämä vähentää kirjaajan omia tulkintoja. Lisäksi se vähentää kirjaajan muistin varassa olevan tiedon muuttumista kirjatessa. (Holopainen ym., 2018, s. 65.) Holopaisen ja kollegojen ajatusten pohjalta koimme, että äänittäminen on luotettavin vaihtoehto haastattelujen dokumentoinnissa.

8.2 Aineiston käsittely- ja analysointivaihe

Tutkimusaineiston keruun jälkeen aloimme analysoida aineistoa. Honkatukian ja työryhmän (2018, s. 361) mukaan aineiston analysointimenetelmä päätetään alustavan aineistoon tutustumisen jälkeen. Valitsimme aineistomme analysoinnin menetelmäksi teemoittelun. Teemoittelussa aineisto pelkistetään materiaalin käsittelyn helpottamiseksi luokkiin, teemoihin. Se voi auttaa löytämään aineistosta

toistuvia elementtejä, minkä avulla analysointi selkeytyy. (Honkatukia ym., 2018, s. 361–362.)

Aloitimme aineiston käsittelyn litteroimalla kaikki viidestä haastattelusta tekemämme äänitallenteet. Äänitallenteiden yhteenlaskettu kesto oli 3 tuntia 16 minuuttia. Litteroitua kirjallista aineistoa tästä kertyi yhteensä 45 sivua. Nimesimme kunkin aineiston käyttäen kirjainkoodeja, esimerkiksi Nuori A ja Nuori B. Jätimme litteroinneista pois kaikki mainitut nimet ja muut selkeät tunnistetiedot.

Litteroinnin jälkeen kokosimme aineiston erilliseen tiedostoon, jonka jaoittelimme teemahaastattelurungon mukaan. Loimme analysoinnin tueksi värikoodit, joiden avulla erittelimme tässä vaiheessa nuorten vastaukset toisistaan. Lopulta totesimme, että vastausten erittely vastaajan mukaan ei ollut relevanttia lopputuloksen kannalta. Lisäksi tutkimusjoukkomme oli suhteellisen pieni, joten erittely olisi voinut ohjata ajatuksiamme analysoinnin aikana. Työtämme ohjasi ajatus siitä, että vastaajien anonymiteetti tulee säilyä eikä vastauksia voi yhdistää tiettyyn henkilöön.

Kun aineisto oli kerätty yhteen, aloitimme tulosten analysoinnin. Keräsimme yhteen samankaltaisia tuloksia ja kokosimme niistä teemat ja tulokset, joita esittelemme seuraavassa luvussa. Teemoittelun tuloksena aineistomme pääteemoiksi muodostuivat työskentelyyn liittyvät tapaamiset, tärkeät henkilöt itsenäistymisessä, jo opittujen taitojen vahvistaminen ja nuorten toimintaedellytysten lisääminen, elämänhallinta, haasteet ja huolet itsenäistymisessä sekä osallisuus. Juhila (i.a.) muistuttaa, että teemoittelussa keskitytään koko aineistossa toistuviin teemoihin, ja edellä mainitut teemat toistuivatkin jokaisessa haastattelussa. Haastatteluissa käsittelemämme pääteemat jakautuivat edelleen alateemoiksi. Tapaamisiin liittyvä pääteema jakautui esimerkiksi tapaamisten sisältöön, joustavuuteen sekä hyödyllisyyteen. Elämänhallinnan osalta taloudenhoito oli haastatteluissa usein toistuva teema. Haastatteluista havaituissa alateemoissa sekä niiden painotuksissa oli enemmän vaihtelua eri haastatteluiden välillä, koska jokainen nuori korosti juuri itselleen merkityksellisiä asioita.

9 TULOKSET

9.1 Tapaamiset nuoren kanssa osana tuetun asumisen palvelua

Suuri osa tuetun asumisen palvelun työskentelystä toteutetaan tapaamisten muodossa. Tapaamisia järjestettiin nuoresta riippuen viikoittain tai harvemmin. Koronapandemian vaikutus on näkynyt tapaamisten järjestämisessä jonkin verran. Tapaamisia järjestettiin aluksi useammin ja työskentelyn edetessä niitä harvennettiin. Nuorten kokemus oli pääsääntöisesti se, että he saivat vaikuttaa tapaamistiheyteen. Suurin osa nuorista koki, että tapaamisia ohjaajien kanssa oli riittävästi. Havaitsimme, että riittävän tiivis tapaamisväli työskentelyn alussa on tärkeää, jotta nuori voi rakentaa luottamussuhteen ohjaajan kanssa. Käsittelemme turvallista tilaa ja luottamussuhdetta lisää myöhemmin tuloksissa.

Kysyimme nuorilta, mitä he ajattelivat tapaamistiheydestä. Pääsääntöisesti nuoret kokivat, että tapaamistiheys on riittävä. Vastauksista tuli ilmi myös se, että vaikka aluksi olisi tuntunut, että tapaamisia on liian usein tai ne ei tunnu hetkessä merkittävältä, niiden hyöty ymmärrettiin myöhemmin.

Mut kylhän siit toisaalt tulee semmonen, et varsinki, jos tuntuu, et ketää muuta ei olis kiinnostanu, ni siit tulee semmonen et hei, kyl tääl ehkä on jotai ihmisii, keitä ainaki vähän kiinnostaa, et miten menee ja mitä kuuluu.

Nuoret kokivat, että voivat vaikuttaa tapaamisten aikatauluihin. Nuori voi pyytää ohjaajalta tapaamista ja sellainen järjestetään ohjaajan ja nuoren aikatauluihin sopivaksi. Jos nuori ei itse ole pyytänyt tapaamisia, on niitä hänelle tarjottu. Työntekijät ovat kuitenkin luoneet ilmapiirin, jossa nuori kokee mahdollisuuden tapaamisen pyytämiseen.

Tapaamisia voidaan järjestää nuoren tukiasunnolla tai sopimuksen mukaan muualla. Tavallinen paikka tapaamiselle on kahvila tai ravintola. Tapaamiset koostuvat yleensä keskustelusta nuorelle tärkeästä aiheesta. Keskustelujen pohjalta työskentelyä voidaan kohdistaa nuoren tarvitsemaan suuntaan. Tukiasunnolla

voidaan laittaa ruokaa, hoitaa yhdessä kodinhoidollisia asioita ja pieniä huoltotöitä, esimerkiksi lamppujen vaihtoa.

Nuorten ajatukset tapaamisista olivat pääsääntöisin positiivisia. Tapaamiset koettiin hyödyllisiksi. Erityisesti työskentelyn alkuaikana tapaamiset ovat olleet tärkeitä, sillä silloin nuori on voinut tutustua työntekijään ja päinvastoin. Nuoret ovat saaneet kokemuksen, että voivat kysyä työntekijältä tärkeitä kysymyksiä ja saada niihin vastauksia. Työntekijän vierailu tukiasunnolla luo positiivisen paineen huolehtia asunnon siisteydestä. Tämä vahvistaa kodinhoidollisia taitoja ja auttaa ylläpitämään siivousrytmiä, joka kantaa myös omaan vuokra-asuntoon siirtyessä. Nuorten vastauksista nousi ilmi työntekijöiden toteuttama positiivinen vahvistaminen. Pienet positiiviset kommentit esimerkiksi asunnon sisustamisesta koetaan merkittävänä.

Yhteydenpito nuoren ja työntekijän välillä on mahdollista myös tapaamisten ulkopuolella. Keskustelu tapahtuu WhatsApp-viestintäsovelluksen kautta. Työntekijät ovat yhteydessä nuoriin viikoittain esimerkiksi kysymällä kuulumisia. Keskusteluun kuuluu useimmiten nuoren viikonloppusuunnitelmien kysyminen sekä viikon sujuminen. Vastausten perusteella voi todeta, että nuoret kokevat voivansa olla riittävästi yhteydessä työntekijöihin.

9.2 Yhteistyö nuoren perheen kanssa

Tuetun asumisen palvelun yhtenä tavoitteena oleva yhteistyö nuorten huoltajien kanssa toteutui vaihtelevasti. Ohjaajat lähtökohtaisesti pyrkivät tavoitteen mukaiseen yhteistyöhön, ja sen puute johtuikin esimerkiksi vanhempien omasta haluttomuudesta yhteistyölle. Useimmat nuoret olivat tyytyväisiä toteutuneeseen yhteistyöhön. Lähes kaikki pitivät jonkinlaista yhteistyötä ylipäättään tärkeänä, mutta arvostivat myös sitä, että nuori itse saa päättää, mitä hänen asioistaan vanhemmille kerrotaan.

Nuorten perhetilanteet sekä välit vanhempiin olivat vaihtelevia, ja tämä yksilöllisyys otettiin työskentelyn suunnittelussa ja tavoitteissa huomioon. Joissain

tapauksissa kuulumisten ja muun informaation oli todettu kulkevan parhaiten suoraan nuorelta vanhemmalle, ja tiiviimpi yhteydenpito ohjaajien ja vanhempien kesken todettiin siten turhaksi. Kuulimme myös nuorilta kokemuksia siitä, kuinka heidän välinsä vanhempiin olivat parantuneet työskentelyn aikana. Välien parantumisen syyksi eräs nuori tunnisti esimerkiksi sen, kun oli työskentelyn myötä tajunnut, että avun tarvitsemisessa ja pyytämisessä ei ole mitään väärää.

Ni sit jotenki sillen ku mä olin laitokses ja varsinki tän tuetun asumisen alkuaikoin olin iha silleen et en mä tarte ketään näit muita. Tai jotenki. Ni sit ehkä semmonen pieni semmonen henkinen kasvu silleen et ok ehkä se on ihan fine kysyä joltain ja kaikkea ei tarte tehdä ite ja silleen.

Joskus tiiviiseen yhteistyöhön pyrkiminen nuoren vanhempien kanssa ei ollut lähtökohtaisestikaan työskentelyn tavoitteena. Esimerkiksi laitoksesta tuetun asumisen palveluun tulleen nuoren kohdalla oltiin tietoisia jo etukäteen nuoren ja tämän vanhempien haastavista väleistä, ja myös vanhempien haluttomuus yhteistyölle oli tiedossa jo ennen tukiasuntoon muuttoa. Tällöin pyrkimyksenä olikin tukea suhteiden pysymistä mahdollisimman hyvinä, ilman sen suurempia tavoitteita. Nuori kuitenkin koki tärkeäksi sen, että ohjaajien ja vanhempien välillä oli yhteydenpitoa edes jonkin verran. Hän kertoi myös väliensä vanhempiin parantuneen hieman työskentelyn aikana, niiden ollessa kuitenkin vielä haastavat. Nuori oli toiveikas sen suhteen, että hänen ja vanhempien välinen suhde voisi tulevaisuudessa yhä parantua ajan kulumisen ja riittävän tuen avulla.

Vaikka olis niinku lapsella ja vanhemmilla ihan niinku huonot välit, ni oon huomannut et ajan kanssa suurin osa niistä vähän helpottuu ja tulee paremmiksi. Niin sen takia se voi olla sellasta, niinku vaikea vaihe molemmille. Ja siis sillen ehkä pitäis ottaa vähän etäisyyttä, mutta ei kokonaan poikki välejä. Ja niinku jos on joku sivuihminen, joka voisi niinku vähän siihen vaikuttaa ja auttaa, niinku molempia löytämään sellainen riittävä määrä aikaa siihen yhdessä olemiseen, niin se on hyvä asia. Koska yleensä jos ihmisillä on riita, niin he eivät tiedä kuinka paljon he tarvitsevat yhdessäoloa.

Nuorten ajatukset vanhempien kanssa toteutuvan yhteistyön määrästä, tai ylipäätään yhteistyön tarpeellisuudesta vaihtelivat selkeästi kunkin nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan. Useimmiten ne nuoret, jotka kokivat suhteensa ainakin

toiseen vanhempaan hyväksi, olivat tyytyväisiä toteutuneeseen yhteistyöhön. Usein he myös olivat yhteydessä vanhempiin mieluiten itsenäisesti. Yksi nuori kertoi, ettei tiedä, että vanhempiin olisi oltu kertaakaan yhteydessä ohjaajien toimesta, mutta että tarvittaessa ohjaajat varmasti ottaisivat heihin yhteyttä. Hän kuitenkin myös totesi, ettei kokisi yhteydenpitoa lainkaan tarpeelliseksi, koska on itse läheinen toisen vanhempansa kanssa. Nuoret kokivat myös, että luotettavin tieto tulee nuorelta itseltään. Lisäksi nuorten ollessa itse yhteydessä vanhempiin, he kokivat ylläpitävänsä paremmin heidän sekä vanhempien välisiä suhteita.

Joskus vanhempien kanssa toteutuva yhteistyö ei vastannut juuri lainkaan nuoren toiveita. Tällöin kyse oli nimenomaan vanhempien haluttomuudesta tehdä yhteistyötä, vaikka sitä ohjaajien toimesta oli yritetty toteuttaa. Nuori olisi toivonut, että hänen vanhempansa tietäisivät enemmän hänen kuulumisistaan sekä siitä, mistä tuetun asumisen palvelussa on edes kyse. Kuitenkin myös tällöin oli läsnä toive siitä, että yhteistyön tila voisi vielä työskentelyn edetessä parantua.

9.3 Nuoren yksilöllinen huomioiminen ja osallisuus

Nuoret kokivat pääsääntöisesti tulevansa huomioiduiksi yksilöinä työskentelyssä. Vastausten perusteella yksilöllinen huomiointi tarkoitti nuorille esimerkiksi tietoa siitä, että apua pyytäessä sitä myös saa, ja tukea annetaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Nuoret kokivat, että ohjaajat kuuntelevat, pitävät nuorten näkemyksiä tärkeinä eivätkä vähättele heidän kokemuksiaan. Erityisen tärkeänä ja turvaa tuovana asiana nuoret pitivät ylipäättään tietoa siitä, että tuetun asumisen palvelussa ollessaan heillä oli aina saatavilla turvallinen aikuinen, jonka puoleen pystyi kääntymään itseä mietityttäneissä asioissa. Kokemukseen vaikutti myös se, että nuoren oma työntekijä pysyy samana koko työskentelyprosessin ajan. Se on lisännyt luottamusta työntekijää kohtaan nuoren puolelta.

Nuoret kertoivat voivansa vaikuttaa saamaansa yksilölliseen ohjaukseen ja palveluun. Ohjaajat olivat myös kysyneet nuorilta heidän toiveistaan työskentelyyn liittyen, ja näin oli varmistettu nuoren mahdollisuus omien näkökulmien kertomiseen. Nuoret kokivat, ettei työskentelyä toteutettu minkään tietyn kaavan tai

toimintamallin mukaan. Tärkeäksi työskentelyssä koettiin myös tilan saaminen ja mahdollisuus toteuttaa asioita omalla tavallaan.

Vaikka nuorten yksilöllinen huomiointi oli enimmäkseen onnistunutta, vastauksissa tuli esiin myös tilanteita, jolloin se ei ollut toteutunut. Tapaamisten sijoituksessa nuoren tukiasunnolle, on ollut tapana tarkastella asunnon siisteyttä. Joissain tilanteissa tämä on ehdottoman tärkeää, mutta jokaisella nuorella ei ole haasteita kodin hoidossa. Vastauksista kävi ilmi turhautuneisuus työskentelyajan käytöstä heidän kannaltaan epäolennaisiin asioihin.

Jokaisen nuoren erityisyys on otettava huomioon työssä. Osa vastaajista koki paradoksaalisesti ongelmaksi sen, että heillä ei ollut vakavia haasteita esimerkiksi päihteidenkäytön kanssa. Ulkopuolisin silmin ”hyvin pärjäävät” nuoret kokivat ulkopuolisuuden tunnetta, sillä heillä ei ole konkreettista mitattavaa ongelmaa, jota lähdettäisiin ratkaisemaan. Tällaisessa tilanteessa nuoren todellinen tuen tarve voi jäädä huomiotta, sillä se ei ole helposti ulkopuolisen nähtävissä oleva asia.

Mielenterveyden ongelmat ovat olleet yksi haaste, jossa vastaajat olisivat kaivaneet enemmän tukea tai ymmärrystä. Mielenterveyden tilasta on koettu painetta, sillä on ajateltu sen vaikuttavan itsenäistymisvalmiuksiin ja sitä kautta oman vuokra-asunnon hankinnan mahdollisuuteen.

Ni sit jotenki, se et ku oli tälle et ”jos kaikki menee hyvin” ni mä olin vähä sillee et, tuli sellane olo et mua niinku tarkkaillaan tai niinku. Enkä mä, siis ei se varmaan ees ollu silleen vaik mul oli sellanen tunne siitä. Et jotenki niinku se et mistä mua vähäniinku tarkkailtiin oli mun mieliala ja semmonen miten mä pärjään omien tunteideni kanssa ni sit oli jotenki tosi vaikee pyytää apuu. Varsinkaa sellasee jos oli niinku huono fiilis koska oli jotenki sellanen ristiriitainen fiilis siitä et se saattaa vaikeuttaa sitä et miten mä niinku siirryn tässä prosessissa eteenpäin.

9.4 Mahdollisuus oppia turvallisessa ympäristössä

Huolimatta siitä, oliko nuori ollut tuetun asumisen palvelussa vasta vähän aikaa vai jo käynyt koko työskentelyprosessin läpi, ajatus ja kokemus ohjaajista oli positiivinen. Jo tukiasuntoon vasta hiljattain muuttanut nuori kertoi huomanneensa työntekijöiden olevan mukavia ja luotettavia, vaikka toisaalta ei vielä paljoa tukeutunut ohjaajiin tärkeissä asioissa tutustumisen ollessa vasta alussa. Kuitenkin ohjaajat koettiin sellaisiksi, joilta uskaltaa kysyä itseä mietityttävistä asioista. Palvelu on mahdollistanut nuorille turvallisen ympäristön, jossa virheiden tekoa ei tarvitse pelätä. Nuoret uskaltavat kokeilla uutta, sillä tietävät ”jonkun ottavan vastaan kaatuessaan”.

Tuetun asumisen palvelussa nuorella on mahdollisuus rauhalliseen ja turvalliseen ympäristöön kasvaa ja itsenäistyä. Koti ei ole kaikille turvallinen ympäristö, jolloin muuttaminen kodin ulkopuolelle on välttämätöntä. Tällöin on arvioitava, millaiset toimintaedellytykset nuorella on muuttaa itsenäisesti asumaan. Tuetun asumisen palvelu on hyvä vaihtoehto silloin, kun tarvitsee tukea ja ohjausta kodin ulkopuoliselta aikuiselta.

Palvelu on koettu mahdollisuutena opetella omannäköisen elämän rakentamista. Nuorille on annettu rauhaa ja tilaa tehdä omia valintoja. Tämä on lisännyt koettua hyvinvointia ja kasvattanut voimavaroja. Näin ollen nuoren toimintakyky voi kasvaa ja se vaikuttaa positiivisesti esimerkiksi tuloksiin koulussa tai työpaikalla.

Tuetun asumisen palvelu on kyl ollu niinku tosi tärkeä ja sillee
niinku tosi hyvä mulle.

Nuoret ovat oppineet monia taitoja tuetun asumisen palvelussa. Tapaamisten järjestäminen on opettanut aikataulusta ja ajanhallintaa. Taloudenhallinta ja Kelahakemusten teko on painottunut työskentelyssä. Nuoret ovat oppineet hakemaan etuuksia Kelasta ja saaneet tietoa heille oikeutetuista etuuksista. Oppimista on tukenut yhdessä tekeminen ohjaajan kanssa.

Nuoret kertoivat saaneensa konkreettista tukea esimerkiksi kodinhoidossa ja ruuanlaiton oppimisessa. Kodinhoidossa nuoret olivat kaivanneet apua lähinnä kodin pienissä huoltotöissä, kuten lampun vaihtamisessa tai pyykinpesukoneen huoltamisessa. Lisäksi huoltopyyntöjä huoltoyhtiölle oli tarvittaessa tehty yhdessä työntekijän kanssa. Nuoret kertoivat, että työskentelyssä oli annettu riittävästi tilaa oppia ja tehdä itse, sekä autettu tekemisessä tarpeen mukaan.

Nuorten omien toimintaedellytysten lisäämisen sekä jo opittujen taitojen vahvistamisen osalta moni nuorista mainitsi ruuanlaiton. Nuorilla oli kokemuksia siitä, että he olivat kehittyneet ruuanlaitossa työskentelyn aikana. Kokemukset taitojen kehittymiseen vaikuttaneista tekijöistä vaihtelivat. Jotkut nuorista kertoivat valmistaneensa välillä ruokaa työntekijän kanssa. Heidän kokemuksensa oli, että harjoittelemalla ruuanlaittoa jatkossakin yhdessä, voisi ruuanlaittotaidot vahvistua vielä enemmän. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan kaivanneet yhteistä ruuanlaittoa, vaan tukiasuntoon muutto itsessään oli haastanut nuorta itse opettelemaan taitoa.

Oman vuokra-asunnon hankinnan tullessa ajankohtaiseksi nuoret toivoivat työntekijän mukaan asunnon etsimiseen ja asuntonäyttöihin. Tukea toivottuihin asioihin oli saatu. Nuoret kertoivat etsineensä asuntoja ja laatineensa hakemuksia työntekijän kanssa. Tukea asunnon hankintaan saatiin joskus myös omalta sosiaalityöntekijältä, mutta tuetun asumisen palvelun työntekijät olivat kuitenkin olleet keskeisenä apuna itse muutossa. Työntekijät auttoivat esimerkiksi muuttoauton vuokraamisessa sekä olivat tarvittaessa käytännön muuttoapuna muuttopäivänä. Nuoren annettiin hoitaa muutto myös ilman työntekijöiden vahvaa osallistumista, mikäli nuorella siihen oli mahdollisuus. Joskus muutto hoituikin yhdessä esimerkiksi nuoren perheen kanssa. Tärkeänä kuitenkin nähtiin mahdollisuus tukeen kaikissa muuttoon liittyvissä asioissa.

9.5 Yksin jääminen pelottaa

Yksi vahvasti esille noussut teema aineistossamme oli nuorten pelko yksin jäämisestä. Nuoriin kohdistuu yhteiskuntamme puolesta painetta yksin

pärjäämisestä heti 18 vuotta täytettyä. Vastauksissa painottui iän olevan vain numero. Aikuistuminen ei tapahdu yhdessä yössä 18 vuotta täyttäessä. Yksinäisyys esiintyi nuorten vastauksissa niin tukiasunnossa asuessa kuin sieltä tulevan muuttamisen jälkeen. Nuoret kokivat, että omaan vuokra-asuntoon muuttamisesta seuraavaa yksinäisyyttä voi opetella kohtaamaan vähentämällä tapaamisten määrää tuetun asumisen palvelussa loppua kohti. Kysyimme, miten huoleen yksinäisyydestä voitaisiin vastata työskentelyssä. Lähes kaikki nuoret toivoivat siirtymäaikaa omaan vuokra-asuntoon muuttamisen ja tuetun asumisen palvelun päättymisen välille. Toive oli, että nuoren ja oman työntekijän välinen yhteydenpito voisi jatkua vielä muuton jälkeen.

Nii ku kyl mä oon sen verran tottunu noihin (työntekijöihin) sillee. Et niinku yhtäkkii mä lähen vaa, enkä voi enää koodaa noille ni ehkä tulee vähä yksinäisempi tunne.

Kartoitimme haastattelussa nuorille tärkeitä henkilöitä itsenäistymisen kynnyksellä. Tärkeitä henkilöitä nuorille ovat vanhemmat, sisarukset, ystävät ja ystävien vanhemmat, tuetun asumisen palvelun työntekijät ja muut nuoren asioista vastanneet viranomaiset. Tärkeää on, että jokaiselle nuorelle on selvää palvelun päättyessä mistä hän saa apua ja tukea tarvittaessa. Tämä tulee ottaa huomioon palvelusuhdetta lopetettaessa. Osa vastaajista koki merkittäväksi sen, että tukiasunnosta ei tarvitse muuttaa samalla hetkellä täysi-ikäistymisen kanssa, vaan siinä on joustoa.

Nuoren muuttaessa pois tuetun asumisen palvelusta on tärkeää huomioida työskentelyn lopetusvaihe. Edellä mainittujen tärkeiden henkilöiden kartoittaminen tulisi olla osa tätä vaihetta. Lisäksi tulee varmistaa, että nuorella on selviytymiskeinoja vaikeissa tilanteissa. Eräässä vastauksessa pohdittiin uusien selviytymiskeinojen ja tuetun asumisen palvelun ulkopuolisten henkilöiden löytämistä. Nuorta on hyvä tukea samankaltaisissa pohdinnoissa ja auttaa löytämään hänen tarvitsemansa tuki.

10 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi käsittelemme sen luotettavuutta ja sitä, miten pyrimme vaikuttamaan luotettavuuden lisäämiseen. Kuula (2006) on määritellyt eettisen ajattelun olevan kykyä pohtia oikeaa ja väärää tilanteissa sekä omien että yhteisön arvojen kautta. Se on tärkeä tieteellistä ajattelua ja toimintaa ohjaava periaate. Haastatteluiden eettiset peruskysymykset määritellään sen mukaan, mitä, miksi, miten ja kenelle haastattelu toteutetaan. (Laukkanen ym., 2018, s. 75–85.) Käytimme opinnäytetyötä tehdessämme hyvää ja perusteellista suunnittelua, jonka avulla varmistimme mahdollisimman eettisesti ja luotettavasti toteutetun työn.

Teimme opinnäytetyömme suunnitelman keväällä 2022, jonka avulla haimme tutkimuslupaa kaupungilta, jonka kanssa teimme yhteistyötä. Tutkimuslupan myöntäminen edellyttää, että hakemuksessa on esitetty riittävästi eettistä pohdintaa tutkimukseen liittyen. Meille myönnettiin tutkimuslupa teemahaastattelujen toteuttamista ja opinnäytetyön jatkamista varten. Laukkanen ym. (2018, s. 77) kuitenkin toteavat, ettei aina huolellisimminkaan tehty pohjatyo ole tae eettiselle tutkimukselle. Sen vuoksi ennakointi ja erilaisten mahdollisten skenaarioiden kar-toittaminen on ollut ehdottoman tärkeää.

Alaikäisille tehtävissä tutkimuksissa ja haastatteluissa on joitain erityispiirteitä, jotka tulee ottaa huomioon. Alaikäisiä tutkiessa tulee varmistaa, onko suostumus huoltajilta tarpeellinen. Haastattelumme ei vaatinut huoltajien suostumusta, sillä se ei ollut haitallinen nuorille tai käsitellyt nuorten henkilökohtaisia tietoja. Lisäksi haastateltavamme eivät olleet nuoria lapsia, joilta useimmiten huoltajien suostumus tutkimukseen osallistumisesta tarvitaan. Välitimme kuitenkin huoltajien informointikirjeen tuetun asumisen palvelun työntekijöille, jotta ne olisi välitetty eteenpäin huoltajille. Nuorten haastatteluissa kävi ilmi, että viesti ei lopulta tavoittanut huoltajia. Huoltajien informointikirje oli sama, kuin nuorten informointikirje (LIITE 1). Siihen oli lisätty saateteksti: ”Tiedoksi huoltajille. Teemme ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja olemme lähestyneet tuetun asumisen palvelussa olevaa huollettavaanne alla olevalla informointikirjeellä. Mikäli Sinulle herää kysymyksiä

tai ajatuksia asiaan liittyen, vastaamme mielellämme kysymyksiinne. Yhteystietomme löytyvät kirjeen lopusta. Mukavaa syksyn jatkoa!"

Toinen tärkeä huomioitava asia alaikäisiä haastattellessa on varmistaa, että haastateltava ymmärtää miksi häntä haastatellaan ja mihin hänen vastauksiaan käytetään. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009) mukaan nuoren suostumus tutkimukseen on kestävän tutkimusetiikan kulmakivi. Nuorella on oikeus tietää, mitä häneltä odotetaan ja miten hänen vastauksiaan säilytetään ja käsitellään. (Laukkanen ym., 2018, s. 90.) Tämän varmistimme kirjeellä, jolla lähestyimme nuoria ennen haastattelua (LIITE 1). Lisäksi haastattelun alussa jokainen vastaaja allekirjoitti suostumusasiakirjan (LIITE 2). Kerroimme nuorille, miksi tallennamme haastattelun ja miten aiomme tallennetta käsitellä. Jokainen osallistunut nuori hyväksyi tallentamisen ja tutkimukseen osallistumisen.

Nuorella on oikeus muuttaa mielensä haastatteluun liittyen. Se, että nuori on ensin antanut suostumuksensa haastatteluun, ei tarkoita, että hänellä olisi velvollisuus suorittaa se loppuun. Laukkanen ym. (2018, s. 91) huomauttavat, että jo tutkimusta suunnitellessa pitäisi miettiä, miten toimia, jos tutkittavat eivät syystä tai toisesta osallistukaan tutkimukseen. Oman opinnäytetyömme kohdalla emme pitäneet todennäköisenä monen haastateltavan vetäytymistä haastattelusta. Emme toteuttaneet pitkäkestoista tutkimusta, joka olisi vaatinut nuorelta suurta sitoutumista. Tapasimme nuoren kerran ja haastattelun teema lisäsi nuoren osallisuutta. Se oli motivoiva tekijä haastattelussa. Aineistoa kerätessämme otimme huomioon mahdolliset sairastapaukset ja siten liian suppean aineiston. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa sovimme yhteistyökumppanin kanssa mahdollisuudesta kontaktoida tuetun asumisen palvelusta jo itsenäistyneitä nuoria, mikäli aineisto muuten vaikuttaisi jäävän liian suppeaksi. Liian suppea aineisto heikentää aina tutkimustulosten luotettavuutta.

Nuoria haastateltaessa tulee muistaa heidän ikätasoinen kehitysvaiheensa. Nuori saattaa liioitella asioita tai vaihtoehtoisesti jättää tärkeitä asioita kertomatta. Laukkanen ja kollegat (2018, s. 90) huomauttavat, että nuorten vastauksiin voivat vaikuttaa ikään, asemaan tai rooleihin liittyvät valtasuhteet. Olemme opiskelijoita, jotka haastattelevat nuoria heidän omista kokemuksistaan ja tarpeistaan.

Olettamuksenamme ennen haastatteluita oli, että valtasuhde meidän ja nuorten välillä ei ole niin suuri, että se toisi puutteita luotettavuuteen. Koimme haastatteluita tehdessämme, ettei meidän välillämme ollut vääränlaista valtasuhdetta, joka olisi vaikuttanut tulosten luotettavuuteen tai relevanttiuteen. Nuorelta kysyessä tärkeää on kuunnella oikeasti, mitä hän sanoo. Liika sanojen tulkitseminen ei kuitenkaan ole hyväksi. Kun nuori sanoo ”joo”, se ei välttämättä aina tarkoita ”kyllä” (Laukkanen ym., 2018, s. 90).

11 POHDINTA

11.1 Nuorten kokemukset tuetun asumisen palvelun kautta saadusta tuesta

Teimme heti työmme alussa päätöksen, että haluamme haastatella nuoria, emme ammattilaisia. Näin saimme parhaiten tiedon siitä, mitä nuoret kokevat ja millaisessa maailmassa he elävät. Opinnäytetyössämme tärkeintä oli saada nuorten ääni kuuluviin. Tavoitteemme toteutumista ohjasi tutkimuskysymyksemme. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli ”Millaisia kokemuksia nuorilla on tuetun asumisen palvelun kautta saamastaan tuesta?”

Nuorten kokemukset lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta olivat pääosin positiivisia. Koemme, että tämä on tärkeä viesti, jonka haluamme jakaa. Palvelu on vaikuttanut käyttäjiensä elämään myönteisesti ja uusia taitoja on opittu. Myös henkisellet kasvulle ja kasvulle omaksi itsekse on annettu mahdollisuus ja tilaa. Nuoret suosittelivat tuetun asumisen palvelua muille itsenäistymisikäisille nuorille, joiden elämä tuntuu olevan solmussa. Positiivisen vahvistamisen kautta nuoren itsetunto kasvaa ja se valmistaa heitä itsenäiseen elämään. Eräs nuori sanoi haastattelussa, että itsenäistyvää nuori tarvitsee mahdollisuuden. Hän koki tuetun asumisen palvelun olleen hänelle se mahdollisuus.

11.2 Nuoren tuen tarve itsenäistymisprosessissa ja prosessiin liittyvät haasteet

Toinen tutkimuskysymyksemme oli ”Mitä nuori tarvitsee itsenäistyessään lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta? Minkälaiset asiat ja toimet tukevat nuoren itsenäistymistä?” Havaitsimme, että nuoren itsenäistymistä tukee niin sanottujen työkalujen tarjoaminen, ei puolesta tekeminen. Nuoret tarvitsevat turvallisen tilan ja henkilön, jonka kanssa opetella elämää ja siihen kuuluvia vastuita. Joillekin tärkeä henkilö on perheenjäsen tai ystävä, toiselle vierellä kulkeva ammattilainen. Yhdessä voidaan opetella niin ruuanlaittoa kuin rahankäyttöäkin. Tärkeintä on, että nuori saa mahdollisuuden kokeilla ja kokea itse, mutta ilman pelkoa epäonnistumisesta.

Roberts (2009, s. 55) muistuttaa, että nuorten kanssa työskentelevät ovat työsäään aikuisia, joten silloin pitää myös toimia ja ajatella aikuisena nuoren rinnalla. Tämä luo nuorelle turvaa ja kokemuksen välittävästä aikuisesta. Aikuisen tulee tarjota nuorelle tilaa ja tukea harjoitella aikuisen elämän vastuuta. Nuori opettelee asioita peilaamalla käytöstään aikuisen tapoihin toimia. Työntekijän tulee huomioida, missä määrin hän luo odotuksia nuoren toiminnasta. (Roberts, 2009, s.56.) Näillä odotuksilla voi olla merkitystä siihen, miten nuori luo luottamussuhteen työntekijän kanssa ja siten ne voivat vaikuttaa palvelun laatuun.

Itsenäistymisprosessin ajoittuminen juuri nuoruusikään voi osaltaan aiheuttaa prosessille omat haasteensa. Nuoruus on haavoittuva ikävaihe, ja siihen kuuluvat vaativat kehityshaasteet voivat synnyttää sekä myönteistä kehitystä, mutta myös lapsuusajan traumoihin juuttumista sekä itsetunnon haavoittamista (Niemi, 2013). Pidimme tutkimuksemme kannalta tärkeänä sitä, että huomioimme, millaisia haasteita itsenäistymisprosessiin voi liittyä. Tämän vuoksi kolmas tutkimuskysymyksemme oli ”Minkälaiset asiat voivat olla haasteena itsenäistymisprosessissa?” Tuloksissa kuitenkin korostui nuorten tyytyväisyys saamaansa palveluun, eikä merkittäviä haasteita ilmennyt. Nuorilla oli joitain huolia itsenäiseen elämään siirtymiseen liittyen, kuten raha-asioden hoituminen tai oman vuokra-asunnon etsiminen. Näihin nuoria ymmärrettävästi mietityttäneisiin asioihin saatiin kuitenkin tietoa sekä konkreettista tukea tuetun asumisen palvelun työntekijöiltä, jolloin ne eivät muodostuneet haasteiksi.

11.3 Jatkotutkimuksen aiheet

Tuetun asumisen palvelun päättymisen jälkeen nuoret kaipaavat siirtymäajan, jolloin voisivat edelleen olla yhteydessä omaan työntekijäänsä. Se edistää turvallisuuden tunnetta ja vähentää yksinäisyyden kokemusta. Siirtymäaikaa tuetun asumisen palvelun jälkeen puoltaa myös se, että kaikki palvelussa olevat nuoret eivät ole oikeutettuja lastensuojelun jälkihuoltoon. Lastensuojelulain (L 417/2007) mukaan jälkihuolto on tarkoitettu niille nuorille, jotka ovat olleet avohuollon tukitoimena sijoitettuna yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta. Nykyinen palvelujärjestelmämme ei siis tue kaikkia tuen tarpeessa olevia nuoria enää 18 vuotta täytettyään. Tässä opinnäytetyössämme emme ole selvittäneet, miten esimerkiksi muissa pohjoismaissa tai muualla Euroopassa tuetaan itsenäistyviä nuoria. Aiheesta voisi tehdä kokonaisen opinnäytetyön esimerkiksi kirjallisuuskatsauksen muodossa.

Haluamme korostaa nuoren yksilöllistä kohtaamista ja aitoa kuulemistä. Joskus nuoren on vaikeaa esittää omia tarpeitaan, varsinkin ottaen huomioon lastensuojelu ympäristönä. Työntekijältä vaaditaan eettistä herkkyyttä tunnistaa ja löytää nuoresta ne asiat, joihin hän todella tarvitsee tukea. Kysyttäessä mitä kuuluu, vastaus harvemmin on aito ja syvä. Ongelmaan voisi paneutua tulevaisuudessa ja löytää keinoja, joiden avulla ammattilaiset kykenisivät näkemään syvemmin nuorten todelliset tuen tarpeet oikea-aikaisesti.

Kuten aiemmin mainitsimme, tuetun asumisen palveluun osallistuvalta nuorelta edellytetään päihteettömyyttä ja hänellä ei saa olla akuuttia tai hoitamatonta päihde- tai mielenterveysongelmaa. Tutkimusaineistostamme kävi ilmi, että tämä voi luoda esteitä nuoren ja työntekijän väliselle täydelle avoimuudelle, sillä on pelko siitä, että mielenterveyden haasteet vaikuttavat nuoren saamaan palveluun. On esitetty, että kaikki julkisen sektorin ammattilaiset tarvitsevat enemmän koulutusta mielenterveysongelmien kohtaamiseen, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet tunnistaa asiakkaidensa haasteet ja ohjata heitä sen tarpeen mukaisesti (OECD, 2019, s. 17). Parempi mielenterveysosaaminen vaikuttaisi mielestämme positiivisesti palvelun laatuun ja nuorten turvalliseen kasvu-ympäristöön.

11.4 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessimme aikana koimme ammatillisen kasvumme suhteen sekä uutta kehitystä, että jo olemassa olleen osaamisen huomaamista ja vahvistumista. Ennen prosessin aloittamista meillä oli taustalla jo jonkin verran kokemusta nuorten parissa työskentelystä ja ennen kaikkea paljon kiinnostusta asian suhteen. Haastattelutilanteet olivat kuitenkin meille uudenlainen tapa tehdä yhteistyötä nuorten kanssa.

Haastattelujen onnistumisen kannalta nuorten luottamuksen saaminen lyhyen tapaamisajan aikana oli keskeistä. Syvän luottamussuhteen syntyminen luonnollisesti edellyttää enemmän aikaa, mutta onnistuimme tekemään haastattelutilanteista nuorille mukavia ja kokemustemme mukaan nuoret kertoivat avoimesti asioistaan. Raatikainen (2019, s. 127) muistuttaa, että muutokseen tähtäävää asiakassuhdetta on lähes mahdotonta toteuttaa ilman luottamusta. Ajattelemmekin, että onnistuimme saamaan riittävän hyvän luottamussuhteen jokaiseen nuoreen. Viime vuosina sosiaalialalla on alettu tunnistamaan luottamuksen merkitystä aiempaa enemmän. Myös osallisuuden, vuorovaikutuksen ja voimaantumisen merkitys sosiaalialalla on aiempaa korostuneempaa. (Raatikainen, 2019, s. 126.)

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto, SOAMK (2016), on määrittänyt sosionomin kompetenssit, jotka kuvaavat sosiaalialalla tarvittavaa osaamista. Tarkastellessamme opinnäytetyömme koko prosessia, voimme todeta osoittaneemme osaamistamme kompetenssien eri osa-alueilla. Sosiaalialan eettisen osaamisen kompetenssi käsittää muun muassa yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle asettumisen. Opinnäytetyömme kohderyhmä on haavoittuvassa asemassa olevat lastensuojelun asiakkaana olevat itsenäistymisikäiset nuoret. Lisäksi olemme käsitelleet kattavasti opinnäytetyöprosessimme eettisiä näkökulmia luvussa 10.

Yksi sosionomin kompetensseista on tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen. Siihen kuuluu tutkimus- ja kehittämismenetelmien soveltaminen toimintakäytäntöjen kehittämiseksi. Lisäksi kompetenssi sisältää hyvinvointia

edistävän tiedon tuottamisen ja arvioimisen. Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua, joten osaamista tutkimusmenetelmien soveltamisesta on kertynyt työskentelyssä. Tavoitteenamme on ollut tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää tuetun asumisen palvelun toimintatapoja.

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen on yksi sosionomin kompetensseista. Siihen sisältyy haavoittuvassa asemassa olevien ja vaiennettujen ihmisten etujen puolustaminen. Yksi opinnäytetyömme teoreettisista lähtökohdista on ollut osallisuus, jota käsitelimme luvussa 4.3. Sen tiedon valossa tavoitteenamme on ollut tuoda nuorten ääni kuuluviin ja tätä lisätä heidän osallisuuttaan.

LÄHTEET

- Capuzzi, D., & Gross, D. R. (2019). Youth at Risk: A Prevention Resource for Counselors, Teachers, and Parents. American Counseling Association.
- Helsingin kaupunki. (2016). *Lastensuojelun avohuollon ja jälkihuollon ohjaus sekä tuettu asuminen* [Palvelukuvausluonnos]. Perhe- ja sosiaalipalvelut. Saatavilla 25.3.2023 <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/7c/7c64b685625f5da28b3b85b9bc5d2f0637508a62.pdf>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino.
- Holopainen, O., Lyytikäinen, T., & Niskanen, H. (2018). Selvittelevä haastattelu. Teoksessa S. Hyvärinen., & T. Pösö. (toim.), *Lasten haastattelu lastensuojelussa* (s. 47–69). PS-kustannus.
- Honkatukia, P., Kiilakoski, T., & Suurpää, L. (2018). Aineistosta analyysiin. Teoksessa T. Kiilakoski, & P. Honkatukia (toim.), *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä* (s. 351–369). Vastapaino.
- Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (toim.). (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on?: Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Juhila, K. (i.a.). Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. Saatavilla 26.3.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodit/metodit/kvali/analyysitaivan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- L 1285/2016. Nuorisolaki 21.12.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Laukkanen, T., Pekkarinen, E., & Vilmilä, F. (2018). Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa T. Kiilakoski, & P. Honkatukia (toim.), *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä* (s. 75–97). Vastapaino.
- Malm, K. (2018). *Itsenäistynvä nuori, vahvistuva toimija – tukea täysi-ikäisyyden kynnyksellä*. Nuorisotutkimusverkosto (Kenttä). Unigrafia.
- Mielenterveystalo. (i.a.). *Johdanto nuoruusikään*. Saatavilla 7.1.2022 https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/Johdanto-nuoruusik%C3%A4%C3%A4n.aspx
- Niemi, T. (toim.). (2013). Haavoittava nuoruus: Nuorisopsykoterapian erityisyyksiä 14. Unigrafia.
- Nuorisotasuntoliitto ry. (2019). *Omaan kotiin. Opas itsenäistyneelle nuorelle 2019-2020* [Opas]. Saatavilla 18.01.2022 https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/09/NAL_opas2020_FI_Final-web.pdf
- Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., & Ruoppila, I. (2018). *Ihmisen psykologinen kehitys*. (7. uud. p.). PS-kustannus.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). Investing in youth: Finland. OECD.
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T., Vepsä, P., & Hyvärinen, H. (2019). *Ammattina sosionomi*. (3. uud. p.). Sanoma Pro Oy.
- Roberts, J. (2009). *Youth work ethics*. Learning Matters.
- SOAMK. 29.4.2016. *Sosionomi (AMK) kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (1.11.2019). *Osallisuus*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (13.1.2022b). *Mitä toimintakyky on?* <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (9.3.2022a). *Lapsen osallisuus*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Tuetun asumisen palvelu. (i.a.). [Julkaisematon asiakirja]. Tuloste tekijöiden hallussa.

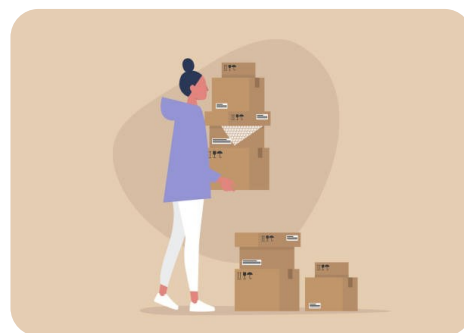
Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä & Ylitalo, P. (2011). *Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi*. Suomen kuntaliitto; Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä.

Viljamaa, J. (2008). *Anna lapsen onnistua*. Gummerus.

Yleissopimus lapsen oikeuksista, 20.11.1989. https://unicef.studio.craman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITE 1 Haastattelukirje nuorille

Hei sinä nuori!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä x kaupungin lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta. Työmme tärkeimpänä tavoitteena on tuoda nuorten omaa ääntä kuuluksi, siksi lähestymmekin nyt sinua!

Tarkoituksenamme on päästä haastattelemaan tuetun asumisen palvelussa mukana olevia itsenäistymisikäisiä nuoria. Haluamme selvittää, millaista tukea itsenäistymässä olevat nuoret saavat ja tarvitsevat tuetun asumisen palvelussa. Sinun kokemuksesi ja mielipiteesi auttavat kehittämään palveluja juuri nuorille sopiviksi. Millaisia kokemuksia sinulla on itsenäistymispalveluista? Mitä tukea olet saanut ja millaista apua vielä kaipaisit?

Haastattelut toteutetaan loppusyksyn aikana. Tarkemmasta ajankohdasta ja paikasta voit sopia oman ohjaajan kanssa. Haastattelu voidaan toteuttaa joko x:n toimistolla tai sinun luonasi oman toiveesi mukaan.

Tulemme tallentamaan haastattelun, mikäli annat siihen suostumuksen. Tallenteen tulee kuulemaan vain me kaksi, kun käymme vastauksiasi läpi. Poistamme materiaalin, kun opinnäytetyömme on valmis. Emme kerää haastatteluja varten nimiä tai muitakaan henkilötietoja. Myöskään lopullisessa työssä et ole tunnistettavissa. Pysyt siis koko ajan täysin nimettömänä.

Voit olla meihin yhteydessä missä vain mieltä askarruttavassa asiassa sähköpostitse

Elina

Janita

elina.mikkonen@student.diak.fi janita.vessman@student.diak.fi

Toivottavasti näemme haastattelun merkeissä!

Ystävällisin terveisin,

Elina Mikkonen ja Janita Vessman

LIITE 2 Suostumuslomake

HAASTATELTAVAN SUOSTUMUSASIAKIRJA

Minua on pyydetty osallistumaan Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun, jonka tarkoituksena on selvittää nuorten kokemuksia x kaupungin lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta. Olen lukenut haastattelua koskevan saatekirjeen ja saanut mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä. Tunnen saaneeni riittävästi tietoa oikeuksistani, haastattelun tarkoituksesta ja siihen osallistumisesta.

Tiedän, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä haastatteluun osallistumisesta. Jos päätän peruuttaa suostumukseni tai osallistumiseni haastatteluun keskeytyy jostain muusta syystä, keskeyttämiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa. Tiedän, että minusta kerättyjä tietoja käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta ulkopuolisille ja ne hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun osallistumaan haastatteluun: Kyllä ____ Ei ____

Paikka _____ Aika _____

Haastateltavan nimi _____

allekirjoitus _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____
Elina Mikkonen

_____
Janita Vessman

Tätä suostumusasiakirjaa on tehty kaksi (2 kpl), joista toinen annetaan tutkittavalle ja toinen suostumuksen vastaanottajalle.

LIITE 3 Teemahaastattelurunko

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Mitä nuori tarvitsee itsenäistyessään lastensuojelun tuetun asumisen palvelusta? Minkälaiset asiat ja toimet tukevat nuoren itsenäistymistä?
2. Minkälaiset asiat voivat olla haasteena itsenäistymisprosessissa?
3. Millaisia kokemuksia nuorilla on tuetun asumisen palvelun kautta saamaan tuesta?

Teemahaastattelun runko:

- Millainen tausta nuorella on (miten päätynyt TAP:uun)?

Tärkeät henkilöt itsenäistyessä.

- Keneltä haet tukea? (työntekijät, perhe, ystävät, koulu)
- Keneltä saat tukea?

TAP:ssa tärkeää nuorten ja heidän vanhempien/huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. (Tiedostamme nuorten erilaiset tilanteet ja taustat, vanhemmat eivät kaikilla ole mukana yhteistyössä.)

- Millainen merkitys perheen kanssa tehtävällä yhteistyöllä sinulle on?

Elämänhallinta elämän eri osa-alueilla (talous, kodinhoito, arki, henkilökohtainen hygienia, sosiaaliset suhteet, rajojen asettaminen)

- Koetko elämänhallintataitosi riittäviksi?
  - Jos kyllä, mitkä asiat ovat kartuttaneet osaamistasi?
  - Jos ei, millaista tukea ja ohjausta tarvitsisit taitojen kartuttamiseen?

TAP:n tavoitteena on pyrkiä lisäämään nuoren omia toimintaedellytyksiä ja vahvistamaan jo opittuja taitoja

- Miten tämä näkyy sinun elämässäsi?
- Miten sinut huomioidaan yksilöllisesti työskentelyssä? Koetko yksilöllisen huomioinnin tärkeäksi?

Tapaamiset

- Millaiseksi koet tapaamisten sisällön ja tiheyden? Koetko tapaamistiheyden joustavan tarpeidesi mukaan?
- Miten hyödyllisiksi koet tapaamiset?

Haasteet itsenäistymisen tiellä (rahahuolet, arjen pyörittäminen, mistä asunto, koulu, ihmissuhteet, saanko muuttoapua ym.)

- Millaiset asiat koet haasteena itsenäistymisessä?
- Onko jotain, mikä erityisesti huolettaa itsenäisyyteen liittyen?
  - Miten haasteisiin voitaisiin vastata, millaista tukea toivoisit niihin saavasi?
- Mikä mahdollisesti itsenäistymisessä huolettaa?

Tärkeät asiat ja tuki

- Mitä muita tärkeitä asioita sinulle tulee mieleen itsenäistymiseesi liittyen?

Lopuksi

- Mitä vielä haluaisit sanoa?
- Ajatuksia?